

Kefahaman Pelajar Institut Pengajian Tinggi Mengenai Harta Pusaka Dalam Adat Perpatih

Institute of Higher Education Students' Understanding of Inheritance in Adat Perpatih

Muhammad Irham Kamarulzaman
¹Mohd Yuszaidy Mohd Yusoff

Program Persuratan Melayu
Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan
Universiti Kebangsaan Malaysia

Correspondence e-mel: 1yuszaidy@ukm.edu.my

ABSTRAK

Kajian ini mengenai kefahaman kalangan pelajar Institut Pengajian Tinggi (IPT) terhadap harta pusaka di Negeri Sembilan. Harta pusaka amat berkaitan dengan adat perpatih yang diamalkan oleh masyarakat Melayu di Negeri Sembilan. Pewarisan harta pusaka dalam adat perpatih berbeza dengan pewarisan harta pusaka negeri Melayu yang lain di Malaysia. Permasalahan kajian mengenai ketidakkefahaman kalangan pelajar di peringkat IPT terhadap pewarisan harta pusaka dalam adat perpatih. Objektif kajian ini menganalisis mengenai kefahaman kalangan pelajar di peringkat IPT terhadap pewarisan harta pusaka dalam adat perpatih. Metodologi kajian menggunakan dua pendekatan berasas campuran iaitu pendekatan kualitatif dan kuantitatif dalam usaha memperolehi data. Kedua kaedah ini menggunakan kajian lapangan dan kajian kepustakaan. Kajian lapangan menggunakan beberapa teknik pemerhatian, temu bual dan soal selidik. Kajian lapangan dijalankan di kawasan kampus Universiti Kebangsaan Malaysia. Teknik temu bual separa struktur digunakan terhadap informan yang terpilih. Borang soal selidik telah diedarkan kepada seramai 326 responden. Kajian ini juga disokong dengan data sekunder yang diperolehi kajian kepustakaan. Data kajian diproses dan disaring menggunakan teknik analisis tematik dan analisis SPSS. Hasil dapatan mendapati di kalangan pelajar IPT masih ada yang tidak sepenuhnya memahami tentang pengamalan harta pusaka dalam Adat Perpatih. Justeru, kajian ini diharap dapat menambahkan lagi kefahaman pelajar mengenai harta pusaka dalam Adat Perpatih.

Kata kunci: Adat Perpatih; harta; melayu; perwarisan; pusaka.

ABSTRACT

This study is about the understanding among students of the Institute of Higher Learning (IPT) on heritage in Negeri Sembilan. The estate was associated with traditional custom practiced by the Malays in Negeri Sembilan. Estate inheritance in contrast to the traditional custom of inheritance of the estate other Malay states in Malaysia. Problems of the study on the lack of understanding among students at the IPT level on the inheritance of inheritance in the perpatih custom. The objective of this study is to analyze the understanding among students at the IPT level on the inheritance of inheritance in the AdatPerpatih. The research

methodology uses two mixed-based approaches, namely qualitative and quantitative approaches in order to obtain data. Both of these methods use field research and literature review. The field study used several observation techniques, interviews and questionnaires. The field study was conducted in the campus area of Universiti Kebangsaan Malaysia. Semi-structured interview techniques were used on selected informants. Questionnaires were distributed to a total of 326 respondents. This study is also supported by secondary data obtained from the literature review. Study data were processed and filtered using thematic analysis techniques and SPSS analysis. The findings found that some IPT students still do not fully understand the practice of inheritance in Adat Perpatih. therefore, this study is expected to further increase students' understanding of heritage in Adat Perpatih.

Keywords: *Adat Perpatih; property; Malay; succession; inheritance.*

1. Pengenalan

Adat merupakan peraturan hidup yang diamalkan secara turun temurun dalam masyarakat itu sendiri. Menurut S. Gazalba (1967), perkataan adat yang berasal daripada bahasa Arab “adah” yang bermaksud kebiasaan atau sesuatu perbuatan yang dilakukan secara berkali-kali yang menjadikan ia kebiasaan dan mengubah kepada adat. Proses penciptaan adat yang berlaku dalam masyarakat khususnya Melayu yang sentiasa mengamalkannya menjadikan ianya sebagai adat dalam sesebuah masyarakat. Adat juga adalah sebuah gambaran bagi ajaran dan amalan yang dianggap oleh masyarakat sederhana mengenai manusia dan dunia didiaminya.

Menurut Ismail Hamid (1988), Adat Perpatih hanya diamalkan di Negeri Sembilan dan Nanning di Melaka. Abdullah Siddik (1975) menjelaskan istilah “Perpatih” adalah merupakan nama seseorang yang bertanggungjawab menyusun satu peraturan hidup di masyarakat sukubangsa Minangkabau di negara Indonesia, khususnya di kawasan Sumatera Tengah masa kini. Pengamalan Adat Perpatih ini diasaskan oleh Dato Perpatih Nan Sebatang yang merupakan adik kepada Dato Ketemenggungan yang mengasaskan Adat Temenggung. Kedua-dua pemerintahan ini jelas berbeza sekali kerana Adat Perpatih mengamalkan sistem demokrasi manakala Adat Temenggung mengamalkan sistem autokratik. Sistem yang diamalkan dalam Adat Perpatih menunjukkan bahawa kedaulatan adalah di tangan rakyat iaitu pemerintahan yang dijalankan secara musyawarah yang diwakili perwakilan daripada suku-suku. Adat Perpatih merupakan peraturan adat yang tidak bertulis dan ianya diperturunkan daripada generasi ke generasi.

Harta pusaka dalam Adat Perpatih menurut Rosiswandy Mohd Salleh (tiada tarikh), terdapat empat jenis harta iaitu harta pusaka, harta pembawa, harta dapatan dan harta carian. Namun begitu, permasalahan utama yang berlaku dalam kalangan golongan muda ialah salah faham terhadap konsep Adat Perpatih. Hal ini sering dibahaskan terutamanya di dalam akhbar, artikel, penulisan ilmiah dan sebagainya. Sebagai contoh, Berita Harian yang bertarikh 15 April 2015 mengeluarkan rencana yang bertajuk *Salah Faham terhadap Adat Perpatih*. Akhbar tersebut menjelaskan bahawa ramai yang salah faham terhadap Adat Perpatih sehingga menenggelamkan fakta yang sebenar.

Sistem perwarisan Adat Perpatih menekankan sistem matrilineal dikenali dengan keturunan nasab ibu merupakan pegangan dalam menentukan hak pemilikan harta warisan yang berkait dengan tanah adat. Sistem ini yang mengutamakan keturunan nasab ibu iaitu hanya anak perempuan sahaja yang layak mewarisi tanah adat. Jika si ibu tidak mempunyai anak perempuan, boleh mengambil anak angkat daripada suku yang sama atau suku lain dengan syarat perlu masuk suku ataupun berkadim. Menurut Mohd Rosli (2011) berkadim

bermaksud memperoleh saudara bagi sesuatu perut. Manfaat sistem matrilineal adalah menjaga hak wanita, mengangkat kemuliaan wanita dan mengelakkan kaum wanita daripada meninggalkan tempat asal. Kebaikan matrilineal bagi kaum wanita sebagai persediaan jika berlakunya perkara yang tidak diingini seperti perceraian dan kematian suami.

2. Sorotan Literatur

Kajian yang dijalankan oleh Enawaty Anuwar (1998) iaitu *Sistem Perwarisan Harta Pusaka di Kalangan Masyarakat Adat Perpatih Di Negeri Sembilan: Satu Perspektif Menurut Hukum Faraidh*. Kajian ini bermatlamat adalah menganalisis sejauhmana budaya yang berasaskan “Adat Alam Minangkabau” berkembang dan diaplikasikan di dalam kehidupan orang-orang Melayu di Malaysia. Kajian ini didapati perlaksanaan budaya Adat Perpatih di Negeri Sembilan tidaklah bersifat menyeluruh ke semua daerah dan persepsi masyarakat luar terhadap masyarakat Negeri sembilan yang taksud dengan Adat Perpatih ternyata tidak benar sama sekali.

Seterusnya, kajian Azman Ab. Rahman et al. (2017) iaitu *Tahap Kefahaman Masyarakat Terhadap Konsep Tanah Adat Dan Undang-Undang Tanah Adat: Kajian Di Negeri Sembilan*. Kajian ini dilakukan adalah untuk mengetahui tahap konsep tanah adat dan undang-undang tanah adat. Kaedah kajian ini menggabungkan kualitatif dan kuantitatif yang melibatkan dokumentasi, temubual dan kaji selidik. Kajian mendapati bahawa tahap kefahaman masyarakat mengenai tanah adat semakin berkurang dalam kalangan generasi muda. Kajian ini didapati dapat meningkatkan lagi kesedaran dan kefahaman masyarakat tentang tanah adat dan undang-undang tanah adat menurut Syarak.

Kajian selanjutnya, *Konsep Al-‘Adah Muhakamah Dalam Pewarisan Tanah Adat Menurut Adat Perpatih di Malaysia* oleh Setiyawan Gunardi (2017). Tumpuan kajian ini adalah menganalisis dan meneliti berkenaan isu perwarisan tanah adat dan kaitannya dengan konsep Al-‘adah Muhakamah. Kajian ini mendapati bahawa amalan perwarisan tanah adat ini bertepatan dengan konsep Al-‘adah Muhakamah berdasarkan kepada analisis yang telah dibuat. Kajian tersebut menjelaskan bahawa amalan tersebut tidak menunjukkan tanda-tanda bahawa ia salah di sisi Islam kerana tiada dalil atau bukti yang mengharamkannya.

Kajian berikutnya dilakukan oleh Makiah Tussaripah dan Jamaliah Mohd Taib (2012), *Kajian Adat Perpatih Di Negeri Sembilan: Satu Tinjauan Menurut Perspektif Islam*. Kajian tersebut dilaksanakan bagi menyingkap sejarah dan amalan Adat Perpatih di Negeri Sembilan. Hasil kajian ini mendapati bahawa isu tanah adat menurut Adat Perpatih adalah menepati dan mempunyai persamaan dengan konsep Waqaf Khas yang dibenarkan di dalam Islam. Kajian tersebut akan menambahkan lagi kefahaman yang tepat berkaitan isu tanah adat menurut Adat Perpatih dan mengemukakan satu bentuk cadangan dan saranan penambahbaikan. Secara tidak langsung, akan menjadikan semua pihak memandang adat resam yang bersendikan Islam dengan keistimewaan yang diberi menjamin kedudukan dan kebajikan kaum wanita dan bukan sebaliknya.

Kajian Justifikasi Hukum Syarak Ke Atas Amalan Adat Perpatih Dalam Perwarisan Tanah Adat/ Ulayat di Indonesia dan Malaysiayang dilaksanakan oleh Mualimin Mochammad Sahid (2017). Kajian ini dilakukan oleh disebabkan adanya isu-isu berkaitan tanah adat sebagai harta pusaka yang diamalkan dalam Adat Perpatih. Hasil kajian tersebut mendapati bahawa isu hukum amalan warisan tanah adat adalah menerusi pendekatan wakaf keluarga (dzurri) dengan cara menjadikan pihak perempuan yang mewarisi harta tersebut sebagai pemegang amanah. Secara ringkasnya, status tanah tersebut adalah harta wakaf yang boleh dimanfaatkan oleh semua pihak keluarga namun tidak boleh dijual beli.

3. Metodologi Kajian

Kaedah penyelidikan merupakan kaedah yang sistematik untuk menyelesaikan permasalahan kajian. Ianya boleh difahami sebagai ilmu untuk mengkaji bagaimana kajian itu dijalankan secara ilmiah (Kothari, 2004). Metodologi kajian ini menggunakan dua pendekatan berasas campuran iaitu pendekatan kualitatif dan kuantitatif dalam usaha memperoleh data. Kajian lapangan menggunakan beberapa teknik pemerhatian, temu bual dan soal selidik. Metodologi kajian ini akan menjadikan kajian ini lebih tersusun dalam mencapai objektif yang telah ditetapkan.

3.1 Kajian Kepustakaan

Kaedah ini merupakan kaedah paling awal yang digunakan oleh pengkaji untuk memulakan kajian. Pengkaji menggunakan kaedah ini untuk mencari maklumat-maklumat seperti konsep, definisi dan sejarah mengenai kajian yang ingin dilaksanakan. Pengkaji juga menganalisis beberapa kajian lepas yang telah dilakukan bagi mendapatkan maklumat. Melalui kaedah ini, pengkaji akan memperoleh dan mengutip sebanyak mungkin maklumat yang perlu ada mengenai kajian yang akan dilakukan.

3.2 Pemerhatian

Pada pandangan pengkaji, kaedah pemerhatian antara kaedah yang paling penting. Hal ini kerana, melalui kaedah ini maklumat yang diperolehi adalah sah dan tepat berbanding dengan yang diperolehi melalui pembacaan. Melalui kaedah ini, pengkaji secara tidak langsung dapat melihat bagaimana pengamalan Adat Perpatih ini dijalankan. pengkaji memilih kaedah ini supaya dapat melihat lebih jelas bagaimana pengamalan harta dalam Adat Perpatih diamalkan dan penerangan yang lebih jelas daripada informan mengenai kajian yang dilaksanakan. Kaedah ini akan menambahkan lagi maklumat yang sedia ada untuk dalam kajian.

3.3 Borang Soal Selidik

Seramai 326 responden dari kalangan pelajar UKM Bangi. Kajian lapangan telah dilakukan di UKM Bangi, Selangor. Set kaji selidik ini merangkumi beberapa komponen keperluan maklumat dalam proses mengenalpasti kefahaman pelajar IPT terhadap harta pusaka dalam Adat Perpatih. Set soalan dipecahkan kepada tiga bahagian dan setiap bahagian mempunyai beberapa item. Bahagian A yang mengandungi enam soalan mengenai latar belakang responden. Pada bahagian B, ianya mengandungi sepuluh soalan yang berkaitan dengan kefahaman pelajar terhadap Adat Perpatih. pada bahagian C pula, mengandungi lima belas soalan berkaitan dengan kefahaman pelajar terhadap harta pusaka dalam Adat Perpatih. Data-data yang diperolehi daripada kajian lapangan akan dianalisis oleh pengkaji menggunakan analisis tematik dan analisis menggunakan aplikasi *Statistical Packages for Social Science* (SPSS) versi 26.0. Aplikasi tersebut memaparkan min yang digunakan untuk mengukur tahap kefahaman pelajar UKM Bangi.

3.4 Temu Bual

Pengkaji memilih kaedah temubual dalam kajian ini supaya pengkaji memperoleh maklumat yang lebih jelas dan tepat dalam melengkapkan data penyelidikan. Informan yang akan

ditemubual merupakan orang-orang yang berautoriti dan yang terlibat secara langsung dalam pengamalan Adat Perpatih di Negeri Sembilan. Kesemua informan merupakan pakar dan mempunyai pengalaman yang luas dalam Adat Perpatih. Temubual merupakan kaedah sampingan yang sesuai digunakan. Hal ini kerana, dapat mewujudkan hubungan yang erat antara pengkaji dengan informan. Sewaktu sesi temubual, pengkaji akan menggunakan alat perakam suara supaya pengkaji dapat menyelidik, melihat dan mendengar beberapa kali yang diperkatakan oleh informan. Dengan adanya alat tersebut, ia akan memudahkan pengkaji dalam kerja-kerja pengumpulan data iaitu mendengar semula rakaman suara yang dirakam.

4. Dapatan dan perbincangan

Bahagian dapatan ini merangkumi semua data terkumpul yang telah dianalisis menggunakan SPSS *for windows version 26.0*. Dapatan bagi huraian pada bahagian ini dimulai dengan bahagian A melibatkan demografi pelajar-pelajar, manakala bahagian B dan C pula adalah instrumen soalan kajian yang berkaitan. Analisis deskriptif digunakan bagi menjelaskan latar belakang responden kajian. Terdapat empat profil demografi bahagian A yang terlibat dalam kajian ini iaitu umur, jantina, bangsa, agama, tahun pengajian dan fakulti. Hal ini dinyatakan berdasarkan jadual 1 berikut:

4.1 Demografi Responden

Berdasarkan Jadual 1, seramai 75.2% adalah responden daripada pelajar yang berumur 18 hingga 23 tahun. Manakala, seramai 20.9% pelajar yang berumur 24 hingga 28 tahun. Bagi pelajar yang berumur 29 hingga 35 tahun seramai 3.7% dan seramai 0.3% bagi pelajar berumur 36 hingga 40 tahun. Dari segi jantina, responden pada jadual menunjukkan bahawa pelajar lelaki terlibat dalam kajian ini seramai 152 orang (46.6%) manakala, pelajar perempuan seramai 174 orang (53.4%). Data tersebut menunjukkan bahawa pelajar perempuan merupakan majoriti yang menjawab borang soal selidik. Perbezaan pelajar lelaki dan perempuan ditunjukkan seramai 22 orang.

JADUAL 1. Latar Belakang Demografi Responden

Demografi	Keterangan	Kekerapan	Peratus (%)
Umur	18-23 Tahun	245	75.2
	24-28 Tahun	68	20.9
	29-35 Tahun	12	3.7
	36-40 Tahun	1	0.3
Jantina	Lelaki	152	46.6
	Perempuan	174	53.4
Bangsa	Melayu	228	69.9
	Cina	42	12.9
	India	39	12
	Lain-lain	17	5.2
Agama	Islam	230	70.6
	Buddha	41	12.6
	Hindu	38	11.7
	Lain-lain	17	5.2
Tahun Pengajian	Tahun Pertama	89	27.3
	Tahun Kedua	73	22.4
	Tahun Ketiga	109	33.4
	Tahun Keempat	55	16.9
Fakulti	FSSK	93	28.5
	FST	36	11
	FEP	38	11.7

FPI	39	12
FKAB	26	8
FPEND	24	7.4
FUU	24	7.4
FTSM	27	8.3
PCU	19	5.8
Jumlah	326	100

Sumber: Kajian Lapangan, 2021

Responden yang berbangsa Melayu menunjukkan seramai 228 orang (69.9%) manakala pelajar berbangsa Cina pula seramai 42 orang (12.9%). Seterusnya, bagi pelajar India pula seramai 39 orang (12%) dan yang terakhir ialah lain-lain iaitu menunjukkan seramai 17 orang (5.2%). Seterusnya, agama responden dalam kajian ini pelajar yang beragama Islam seramai 230 orang (70.6%), pelajar Buddha seramai 41 orang (12.6%), pelajar yang beragama Hindu pula menunjukkan seramai 38 orang (11.7%) dan lain-lain menunjukkan seramai 17 orang (5.2%).

Selain itu, mengikut tahun pengajian yang ditunjukkan melalui jadual tersebut menunjukkan bahawa pelajar tahun pertama terdiri seramai 89 orang (27.3%), pelajar tahun kedua pula menunjukkan seramai 73 orang (22.4%), pelajar tahun ketiga menunjukkan seramai 109 orang (33.4%) dan pelajar tahun keempat menunjukkan seramai 55 orang (16.9%).

Yang terakhir adalah fakulti bagi responden kajian. Seramai 93 orang (28.5%) daripada FSSK, pelajar daripada FST seramai 36 orang (11%), manakala pelajar daripada FEP menunjukkan seramai 38 orang (11.7%), pelajar FPI pula seramai 39 orang (12%), seramai 26 orang (8%) daripada FKAB, bagi pelajar daripada FPEND dan FUU adalah sama iaitu seramai 24 orang pelajar (7.4%), pelajar daripada FTSM seramai 27 orang (8.3%) dan terakhir sekali ialah pelajar daripada PCU iaitu seramai 19 orang (5.8%).

4.2 Kefahaman Pelajar IPT Mengenai Adat Perpatih, Negeri Sembilan

Pada bahagian ini, pengkaji telah mengemukakan sepuluh soalan berkaitan dengan Adat Perpatih secara umum sahaja. Pengkaji menyediakan pilihan jawapan pada bahagian ini seperti ya atau tidak. Responden perlu memilih jawapan mengikut kefahaman mereka sendiri terhadap Adat Perpatih.

Bagi soalan pertama iaitu adakah Adat Perpatih hanya diamalkan di Negeri Sembilan. Soalan pertama ini ingin mengetahui lokasi pengamalan Adat Perpatih itu dijalankan di Malaysia. Soalan ini ingin mengenalpasti samada pelajar-pelajar mengetahui lokasi pengamalan adat tersebut. Hal ini kerana, pengamalan bagi sesebuah adat tersebut adanya lokasi yang tersendiri. Hasil kutipan data daripada edaran borang soal selidik tersebut mendapati pelajar yang menjawab ya seramai 294 responden (90.2%) manakala pilihan jawapan bagi tidak seramai 32 responden (9.8%) yang memilih. Majoriti jawapan bagi soalan ini ramai yang memilih ya bahawa Adat Perpatih hanya diamalkan di Negeri Sembilan dan Nanning.

Bagi soalan kedua pula iaitu Adakah Adat Perpatih diasaskan oleh Dato Perpatih Nan Sebatang. Soalan kedua ini bertanyakan kepada pelajar mengenai pengasas Adat Perpatih yang menjadi pengamalan masyarakat Negeri Sembilan hingga kini. Adakah pelajar mengetahui siapa sebenar-benarnya pengasas Adat Perpatih yang ada sehingga kini. Penciptaan sesuatu perkara seperti adat ataupun barangan mempunyai pengasas yang tersendiri. Hasil tersebut, mendapati bahawa pelajar yang menjawab ya seramai 298 responden (91.4%) manakala pelajar yang memilih jawapan tidak seramai 28 responden

(8.6%). Pada jadual tersebut secara majoritinya pelajar memilih ya bahawa Adat Perpatih diasaskan oleh Dato Perpatih Nan Sebatang.

Selain itu, soalan ketiga pada bahagian ini iaitu adakah Adat Perpatih dibawa oleh orang Minagkabau dari Sumatera. Soalan ini bertujuan ingin mengetahui kefahaman pelajar mengenai cara Adat Perpatih disebarkan ke kawasan Negeri Sembilan dan sebahagian Melaka. Soalan ketiga ini mengenai masyarakat yang bertanggungjawab membawa Adat Perpatih yang berasal daripada Sumatera ke Negeri Sembilan dan sebahagian kawasan Melaka. Adat yang dibawa oleh sesebuah masyarakat dari satu tempat ke satu tempat menjadikan adat tersebut sebagai pegangan yang baru bagi masyarakat asal kawasan tersebut. Hasil pengumpulan data daripada borang soal selidik memperoleh pelajar yang menjawab ya seramai untuk soalan ini seramai 272 responden (83.4%) manakala pelajar yang menjawab tidak seramai 54 responden (16.6%). Jelaslah bahawa ramai pelajar terlibat dalam soal selidik ini memilih ya bahawa Adat Perpatih dibawa oleh orang Minagkabau daripada Sumatera.

Bagi soalan keempat pengkaji bertanyakan soalan seperti adakah Adat Perpatih merangkumi aspek seperti sosial, ekonomi dan politik. Soalan ini ingin mengetahui kefahaman pelajar terhadap aspek-aspek yang ada dalam Adat Perpatih. Adat yang merangkumi aspek-aspek berikut akan memudahkan kehidupan masyarakat yang mengamalkan adat tersebut. Hasil daripada pengedaran borang soal selidik mendapati bahawa bagi pilihan jawapan ya seramai 272 responden (83.4%) manakala pilihan jawapan bagi tidak seramai 54 responden (16.6%) yang memilih jawapan tersebut. Secara ringkasnya, dapat dilihat pada jadual tersebut bahawa majoriti pelajar memilih ya bagi Adat Perpatih merangkumi aspek sosial, ekonomi dan politik.

Seterusnya, soalan kelima pada bahagian ini iaitu adakah ianya mengamalkan sistem matrilineal. Berdasarkan soalan yang dikemukakan, pengkaji ingin mengetahui kefahaman pelajar UKM Bangi mengenai sistem matrilineal yang diamalkan oleh masyarakat Adat Perpatih. Sistem yang diwujudkan dalam sesebuah adat memberikan kelebihan kepada masyarakat yang mengamalkannya. Hasil data yang ditemukan melalui borang soal selidik adalah pelajar yang memilih jawapan untuk ya, seramai 252 responden (77.3%) yang memilihnya, manakala pelajar yang memilih jawapan tidak seramai 74 responden (22.7%). Jelaslah, pilihan jawapan ya merupakan pilihan yang tertinggi bahawa masyarakat Adat Perpatih mengamalkan sistem matrilineal.

Soalan keenam, adakah terdapat dua belas suku bagi masyarakat yang mengamalkan Adat Perpatih. Pada soalan ini, pengkaji ingin mengenalpasti kefahaman pelajar terhadap jumlah suku yang diamalkan oleh masyarakat Negeri Sembilan. Soalan ini secara mudahnya ingin mengetahui adakah dua belas tersebut merupakan jumlah suku yang diamalkan oleh masyarakat Negeri Sembilan. Berdasarkan hasil pengumpulan daripada borang soal selidik, seramai 278 responden (85.3%) manakala pelajar memilih jawapan tidak seramai 48 responden pelajar (14.7%). Secara majoritinya, ramai pelajar memilih ya bahawa sebanyak dua belassuku yang diamalkan dalam Adat Perpatih.

Bagi soalan seterusnya, adakah suku Biduanda merupakan penduduk asal Negeri Sembilan. Soalan ini adalah untuk mengenalpasti sama ada suku biduanda tersebut adalah penduduk asal Negeri Sembilan. Pengkaji ingin mengenalpasti kefahaman pelajar mengenai penduduk asal Negeri Sembilan. Hasil kajian lapangan tersebut memperoleh pelajar yang menjawab ya seramai 209 responden (64.1%) manakala, bagi yang menjawab tidak sebanyak 117 responden (35.9%). Dapat dilihat, bahawa ramai pelajar memilih ya bagi terhadap soalan yang telah dikemukakan.

Soalan yang kelapan yang terdapat dalam borang soal selidik tersebut adalah adakah Adat Perpatih mengamalkan pemerintahan bercorak demokrasi. Perlu diketahui bahawa pengamalan adat-adat di Malaysia ada yang mengamalkan corak berbentuk demokrasi dan

autokratik. Pengkaji ingin mengetahui kefahaman pelajar mengenai pemerintahan yang dijalankan dalam Adat Perpatih. Data yang diperoleh daripada kajian lapangan yang dilaksanakan oleh pengkaji adalah seramai 220 responden (67.5%) memilih ya manakala pelajar yang menjawab tidak bagi soalan ini seramai 106 responden yang bersamaan dengan 32.5%. Dapat diringkaskan, majoriti pelajar memilih jawapan ya bahawa Adat Perpatih mengamalkan pemerintahan bercorak demokrasi.

Soalan kesembilan yang ingin ditanya oleh pengkaji adalah adakah perkahwinan sesama suku dilarang. Pengkaji ingin mengetahui kefahaman pelajar mengenai perkahwinan suku yang sama. Soalan ini, secara umumnya ingin mengetahui adakah Adat Perpatih membenarkan suku yang sama untuk berkahwin. Hal ini dapat dijelaskan melalui hasil kajian lapangan iaitu bagi pelajar yang memilih ya seramai 259 responden (79.4%) manakala, pilihan jawapan bagi tidak hanya seramai 67 responden (20.6%) sahaja. Pada jadual tersebut, secara majoritinya pelajar memilih jawapan ya bahawa perkahwinan suku yang sama adalah dilarang.

Soalan yang terakhir dalam bahagian ini ialah adakah hanya suku biduanda sahaja yang boleh menjadi pemimpin adat. Pada soalan ini, secara jelasnya ingin mengetahui adakah pelajar mengetahui pemimpin adat tersebut hanyalah dikalangan suku biduanda sahaja. Data yang diperoleh kajian lapangan tersebut menjelaskan bahawa pelajar yang memilih ya seramai 154 responden (47.2%) manakala pilihan jawapan bagi tidak seramai 172 responden (52.8%). Berdasarkan jadual berikut, majoriti pelajar memilih tidak bahawa pemimpin adat yang ada sehingga kini bukanlah hanya dikalangan suku biduanda sahaja.

Berdasarkan data tersebut menunjukkan pernyataan bagi hanya suku biduanda sahaja yang boleh menjadi pemimpin adat merekodkan pencapaian min yang tertinggi iaitu sebanyak 1.53 manakala pernyataan bagi Adat Perpatih diasaskan oleh Dato Nan Sebatang merekodkan pencapaian min yang terendah iaitu sebanyak 1.09.

Kesimpulannya, sepuluh soalan yang telah dikemukakan kepada responden iaitu pelajar UKM Bangi telah dijawab sepenuhnya mengikut kehendak pengkaji. Dapat dilihat, pelajar yang terlibat dalam kajian ini secara keseluruhannya memahami asas-asas berkaitan dengan Adat Perpatih.

4.3 Kefahaman Pelajar IPT Terhadap Harta Pusaka dalam Adat Perpatih

Sebanyak 15 soalan mengenai harta pusaka dalam Adat Perpatih di Negeri Sembilan. Bagi soalan pertama iaitu adakah anda mengetahui cara pembahagian harta pusaka Adat Perpatih. Pembahagian harta pusaka umumnya berlaku dalam masyarakat Melayu yang melibatkan rumah, tanah dan lain-lain. Pengkaji ingin mengetahui kefahaman pelajar mengenai cara pembahagian harta pusaka Adat Perpatih. Berdasarkan kajian lapangan yang dilakukan oleh pengkaji, seramai 220 responden (67.5%) memilih jawapan ya manakala selebihnya iaitu seramai 106 responden (32.5%) memilih tidak. Ini dapat dilihat bahawa pelajar secara umumnya mengetahui cara pembahagian harta pusaka dalam Adat Perpatih.

Soalan kedua yang dikemukakan kepada responden iaitu adakah perwarisan harta pusaka dalam Adat Perpatih pada masa kini masih relevan. Soalan ini mengenai samaada adat yang diamalkan oleh masyarakat Negeri Sembilan masih relevan digunakan pada masa kini. Pengkaji ingin mengetahui kefahaman pelajar cara perwarisan yang diamalkan oleh orang dahulu sehingga pada zaman moden kini boleh diteruskan atau tidak. Berdasarkan data yang diperoleh, pengkaji mendapati bahawa pelajar menjawab ya seramai 132 responden (40.5%) manakala bagi pilihan tidak mendapat seramai 194 responden (59.5%). Dapat dilihat, pelajar banyak memilih tidak pada soalan kedua ini.

Seterusnya, soalan yang ketiga iaitu adakah perwarisan tanah pusaka memberi keadilan kepada semua pihak. Sesuatu peraturan tersebut perlulah memikirkan pihak-pihak yang lain supaya tidak berlakunya konflik. Berdasarkan soalan ini, pengkaji ingin mengetahui adakah pelajar faham akan perwarisan tanah pusaka memberi keadilan kepada semua pihak. Berdasarkan kajian yang dilakukan, pelajar menjawab ya seramai 117 responden (35.9%) berbanding dengan pilihan tidak seramai 209 responden (64.1%). Dapat dilihat disini, ramai pelajar memilih tidak bagi soalan keadilan dalam pembahagian harta pusaka dalam masyarakat Adat Perpatih.

Soalan yang seterusnya, soalan yang dikemukakan dalam bahagian ini adalah adakah harta pusaka bermaksud tanah ladang, kebun buah-buahan, tanah sawah dan rumah kediaman. Harta pusaka merupakan perkara yang unik dalam Adat Perpatih. berdasarkan soalan ini, pengkaji ingin mengetahui kefahaman pelajar apa dimaksudkan dengan harta pusaka yang diamalkan sehingga kini. Hasil kajian lapangan yang dilakukan, seramai 256 responden (78.5%) memilih ya manakala seramai 70 responden (21.5%) memilih tidak pada soalan ini. Jelaslah, dilihat bahawa soalan keempat ini kebanyakan pelajar memilih ya.

Soalan seterusnya iaitu adakah dua jenis bentuk harta pusaka dalam Adat Perpatih iaitu diwarisi dan persendirian. Jika dilihat pada harta pusaka, ia merupakan perkara yang besar dalam Adat Perpatih. Perlu diketahui bahawa banyak lagi bentuk-bentuk harta pusaka bagi masyarakat yang mengamalkannya. Pada bahagian ini, pengkaji ingin mengetahui adakah pelajar tahu akan bilangan jenis bentuk harta pusaka iaitu diwarisi dan persendirian. Hasil dapatan melalui edaran borang soal selidik mendapati bahawa seramai 234 responden (71.8%) memilih ya manakala seramai 92 responden (28.2%) memilih tidak. Berdasarkan hasil tersebut pengkaji memperoleh bahawa pilihan jawapan bagi ya lebih ramai berbanding tidak.

Pada soalan keenam, adakah hanya anak perempuan sahaja yang layak mewarisi harta pusaka. Perwarisan harta pusaka tersebut diturunkan kepada anak mengikut kelayakan tersendiri. Pengkaji menyediakan soalan ini kerana mengetahui fahaman pelajar terhadap anak perempuan sahaja yang boleh mewarisi harta pusaka. Berdasarkan hasil kajian lapangan yang dilakukan, seramai 246 responden (75.5%) manakala seramai 80 responden (24.5%) memilih tidak pada soalan ini. Hal ini dapat dijelaskan bahawa ya merupakan pilihan yang tertinggi bagi soalan ini.

Selepas itu, pada soalan ketujuh iaitu adakah angkat perempuan boleh mewarisi harta pusaka. Anak angkat secara umumnya bukan daripada darah daging yang sama dengan ibu bapa. Disini, pengkaji ingin mengenalpasti fahaman pelajar terhadap perwarisan harta pusaka bagi anak angkat. Hasil kutipan data yang dilaksanakan, seramai 155 responden (47.5%) memilih ya manakala seramai 171 responden (52.5%) memilih tidak pada soalan ini. Dapat ditunjukkan bahawa pilihan jawapan bagi tidak merupakan pilihan yang tertinggi bagi soalan ini.

Soalan yang kelapan iaitu adakah anak lelaki boleh menerima hasil daripada tanah pusaka. Pada soalan ini, pengkaji ingin mengetahui hasil daripada tanah pusaka tersebut boleh diambil oleh anak lelaki atau tidak. Anak-anak juga mempunyai hak yang tersendiri sekiranya keluarga mereka mempunyai harta pusaka. Berdasarkan kajian lapangan yang dilakukan, seramai 161 responden (49.4%) memilih jawapan bagi ya manakala selebihnya iaitu seramai 165 responden (50.6%) memilih tidak pada soalan ini. Hal ini jelaslah bahawa pilihan jawapan bagi tidak merupakan pilihan tertinggi pada soalan tersebut.

Bagi soalan kesembilan iaitu adakah perwarisan harta pusaka Adat Perpatih patuh dan selari dengan syarak. Soalan ini membincangkan kedudukan tanah adat menurut perspektif syarak. Pengkaji ingin mengetahui kefahaman pelajar mengenai harta pusaka samaada ianya mengikut syarak atau tidak. Berdasarkan data yang diperoleh, seramai 185 responden (56.7%)

memilih jawapan ya manakala selebihnya iaitu seramai 141 responden (43.3) memilih tidak pada soalan ini. Secara ringkasnya, jelaslah bahawa majoriti mempunyai kefahaman bahawa perwarisan harta pusaka Adat Perpatih adalah patuh dan selari dengan syarak.

Soalan seterusnya iaitu adakah tanah adat boleh disewa atau dijual kepada orang luar. Tanah juga boleh digunakan untuk tempat tinggal, kebun dan sebagainya. Menerusi soalan yang dikemukakan, pengkaji ingin mengenalpasti fahaman pelajar terhadap tanah adat tersebut ianya boleh atau tidak disewa atau dijual kepada orang luar. Hasil kajian lapangan yang diperoleh, seramai 134 responden (41.4%) memilih jawapan bagi ya manakala seramai 192 responden (58.9%) memilih tidak bagi soalan ini. Dapat diringkaskan, secara majoriti pelajar menyatakan bahawa tanah adat tidak boleh dijual atau disewa kepada orang luar.

Bagi soalan yang kesebelas iaitu adakah anak perempuan mempunyai hak mutlak sepenuhnya ke atas tanah pusaka. Apabila seseorang itu mempunyai harta, ianya berhak melakukan ke atas harta tersebut. Berdasarkan soalan tersebut, pengkaji ingin mengetahui kefahaman pelajar mengenai anak perempuan tersebut sama ada mempunyai hak mutlak atau tidak ke atas tanah pusaka. Hasil daripada kajian lapangan yang telah dijalankan, seramai 242 responden (74.2%) manakala selebihnya iaitu seramai 84 responden (25.8%) menjawab soalan ini. Secara keseluruhannya, dapat dipersembahkan bahawa pilihan jawapan bagi ya merupakan pilihan yang tertinggi bagi soalan tersebut.

Sementara itu, pada soalan kedua belas menanyakan soalan berkenaan adakah pihak lelaki mendapat manfaat seperti menjadi penghuni sepanjang hayat (*life occupant*). Pihak lelaki juga mempunyai hak dan perannya tersendiri dalam Adat Perpatih. Soalan ini bertujuan mengetahui kefahaman pelajar mengenai pihak lelaki samaada ya atau tidak mendapat manfaat menjadi penghuni sepanjang hayat. Hasil daripada kajian lapangan yang dilakukan mendapati bahawa seramai 151 responden (46.3%) menjawab ya manakala seramai 175 responden (53.7%) menjawab tidak. Berdasarkan hasil dapatan tersebut, mendapati ramai pelajar memilih jawapan tidak bahawa pihak lelaki tidak mendapat manfaat menjadi penghuni sepanjang hayat.

Soalan seterusnya pada bahagian ini iaitu adakah tanah adat dalam Adat Perpatih sama seperti Tanah Rizab Melayu. Tanah Rizab Melayu merupakan status tanah yang mempunyai syarat-syarat yang tersendiri. Soalan ini bertujuan mengenalpasti kefahaman pelajar mengenai tanah adat tersebut mempunyai status yang sama seperti Tanah Rizab Melayu. Melalui kajian lapangan yang dijalankan, seramai 136 responden (41.7%) manakala selebihnya seramai 190 responden (58.3%) memilih tidak pada soalan tersebut. Secara ringkasnya, pilihan jawapan bagi tidak merupakan pilihan yang paling banyak bagi soalan tersebut.

Seterusnya, soalan keempat belas yang dikemukakan berkaitan harta pusaka iaitu adakah harta pencarian lelaki jatuh kepada isteri setelah meninggal dunia. Apabila berlakunya kematian misalnya, ada perkara yang perlu dilakukan bagi memastikan harta tersebut tidak dibiarkan sahaja. Pada soalan ini pengkaji ingin mengenalpasti fahaman pelajar mengenai harta pencarian lelaki tersebut sama ada beralih kepada isteri atau tidak. Hasil data yang diperoleh seramai 250 responden (76.7%) memilih ya manakala seramai 76 responden (23.3%) memilih tidak bagi soalan ini. Secara keseluruhannya, dapat dijelaskan disini adalah pelajar memilih ya bahawa harta pencarian lelaki akan beralih kepada isteri setelah meninggal dunia.

Soalan terakhir bagi bahagian harta pusaka iaitu adakah harta pusaka Adat Perpatih dimiliki oleh sesebuah suku. Harta pusaka secara umumnya dalam Adat Perpatih merupakan hak milik wanita yang mewarisinya. Pengkaji mengemukakan soalan ini untuk mengetahui kefahaman pelajar berkaitan harta pusaka tersebut dimiliki oleh suku tersebut atau bukan. Berdasarkan kajian lapangan yang dijalankan, seramai 188 responden (57.7%) memilih ya

manakala selebihnya iaitu seramai 138 responden (42.3%) memilih tidak bagi soalan tersebut. Secara ringkasnya, data yang diperolehi menunjukkan bahawa majoritinya pelajar memilih ya bahawa harta pusaka tersebut dimiliki oleh suku.

Secara ringkasnya, pernyataan mengenai harta pusaka iaitu adakah perwarisan tanah pusaka memberi keadilan kepada semua pihak merekodkan pencapaian min yang tertinggi iaitu sebanyak 1.64 manakala pernyataan bagi adakah harta pusaka bermaksud tanah ladang, kebun buah-buahan, tanah sawah dan rumah kediaman merekodkan pencapaian min yang terendah iaitu sebanyak 1.21.

5. Rumusan dan Cadangan

Kesimpulannya, hasil kajian mendapati bahawa kefahaman setiap pelajar adalah semakin berkurangan terutamanya terhadap harta pusaka. Ketiadaan kefahaman ini menyebabkan berlakunya salah faham dalam masyarakat sehingga menenggelamkan fakta yang sebenarnya. Kefahaman yang ditunjukkan daripada kalangan pelajar perlu dititikberatkan oleh golongan yang bertanggungjawab. Hal ini kerana, adat dan warisan yang ada pada masa kini mempunyai nilai khazanahnya tersendiri. Pelajar yang merupakan pelapis pemimpin pada masa akan datang perlu menghargai tentang adat. Adat tersebut diperturunkan kepada generasi akan datang supaya dapat memahami dan menikmati adat tersebut.

Perwarisan tanah adat adalah penting untuk dijaga agar adat tersebut tidak luput ditelan zaman. Perwarisan tanah adat tersebut mempunyai sebab-sebab yang tersendiri mengapa perlunya mempertahankan dan memperkukuhkan oleh golongan yang berkaitan. Tanah adat ini secara utamanya ingin menjaga hak dan maruah kaum wanita. Tanah adat ini secara tidak langsung akan memastikan kehidupan kaum wanita tidak terjejas dan terabai sekiranya berlaku sebarang permasalahan seperti kematian suami. Tambahan lagi, pengkaji mencadangkan bahawa pihak berkaitan yang memelihara tanah adat perlu adanya sebarang inisiatif dalam menjaga reputasi tanah adat. Ini akan menjadikan tanah tersebut tidak terbiar dan terbengkalai tanpa sebarang aktiviti yang dijalankan.

Rujukan

- Abdullah Siddik. (1975). *Pengantar Undang-Undang Adat di Malaysia*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- Azman Ab. Rahman. (2017). iaitu Tahap Kefahaman Masyarakat Terhadap Konsep Tanah Adat Dan Undang-Undang Tanah Adat: Kajian Di Negeri Sembilan. *Malaysian Journal of Syariah and Law* (5): 1-11.
- Enawaty Anuar. (1998). *Sistem Perwarisan Harta Pusaka Di Kalangan Masyarakat Adat Perpatih Di Negeri Sembilan: Satu Perspektif Menurut Hukum Faraidh*. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Hafizah Iszahanid. (2015). Salah Faham Terhadap Adat Perpatih. *Berita Harian Online*. April 2015. <https://www.bharian.com.my/bhplus-old/2015/04/47675/salah-faham-terhadap-adat-perpatih> [Diakses pada 15 Jun 2021].
- Ismail Hamid. (1988). *Masyarakat dan Budaya Melayu*. Ampang: Percetakan Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Kothari, C. R. (2004). *Research Methodology: Methods and Techniques*. Delhi: New Age International Publisher.
- Makiah Tussaripah Jamil & Jamaliah Mohd Taib. (2012). Kajian Adat Perpatih Di Negeri Sembilan: Satu Tinjauan Menurut Perspektif Islam. *Membongkar Rahsia Pendidikan Islam*: 619- 624.

- Mohd Rosli Saludin. (2011). *Seri Menanti Tanah Beradat Bermula Di sini*. Kuala Lumpur: Crescent News Sdn Bhd.
- Rosiswandy Mohd Salleh. (t.t). Sejarah Pengamalan Adat Perpatih di Negeri Sembilan. <http://www.jmm.gov.my/files/Sejarah%20Pengamalan%20Adat%20Perpatih%20Di%20Negeri%20Sembilan.pdf> Jelebu: Muzium Adat Negeri Sembilan. [Diakses pada 15 Jun 2021].
- S. Gazalba. (1967). *Pengantar Kebudayaan Sebagai Ilmu*. Jakarta: Pustaka.
- Setiyawan Gunarndi. (2017). *Konsep Al-'adah Muhakamah Dalam Perwarisan Tanah Adat Menurut Adat Perpatih di Malaysia*. *Malaysian Journal of Syariah and Law* (6): 161-177.